

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1750

Caput VIII. De matrimoniis hæreticorum, quæ præsertim contrahuntur in
Hollandia, & fæderatis Belgii provinciis, atque de Benedicti XIV.
Constitutione, qua hæc controversia tandem finita est.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83714](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83714)

contractus liberrime fiant, vetat ne adiciantur propter publicum commodum conditiones aliquæ, nec licentia eorum qui libertate abutuntur valeat contineri & compesci, id, quod esset velle exitium atque perniciem, non utilitatem & commodum Reipublicæ. His vero secunda obiectio evanescit. Nam ad tertiam semel iterumque dictum est, nunc quoque contractum civilem esse huius sacramenti materiam, neque hanc censendam esse immutatam, proptereaquod Ecclesia certis saluberrimis conditionibus fecerit ne aliqui sint ad contrahendum idonei. Diluitur eadem ratione obiectio consequens: quamquam enim presentia Parochi vel aliorum non fuerit semper necessaria ad substantiam contractus; semper tamen necessarium fuit, ut contractum inirent personæ legitimæ; Ecclesia autem presentiam illam requirit, ut personæ sint habiles ad contrahendum, non autem ut contractus sit actus humanus & liber, eo pacto, quo ademit-

tendam professionem exigit certum annorum numerum, ut qui professionem emittunt, iuxta canonum statuta habiles sint atque idonei. Ad oppositionem ultimam dicimus, Tridentinam Synodum damnando clam destina conjugia consuluisse vinculo fideique maritali, bono legitimæ proli, & sacramenti gratiæ & sanctitatis neque hinc fornicationi patere aditum, cum ubicunque hæc synodus promulgata est, sciunt omnes nuptias claminitas æque, ac adulteria & moechiam, reprobari. E contra haud leve adversus fornicationem remedium est, cavere ne tanquam uxores impune scorta pellicesque detineantur. Ad hæreticos quod attinet, etsi nil commodi ex propria inobedientia & perfidia percipere mereantur, eis tamen Apostolicæ Sedis cura, & sollicitudine provifum fuit, prout proximo capite sum dicturus.

C A P U T VIII.

De matrimoniis hæreticorum, quæ præsertim contrahuntur in Hollandia, & fœderatis Belgii provinciis, atque de BENEDICTI XIV. Constitutione, qua hæc controversia tandem finita est.

S U M M A R I U M.

1. Matrimonium Catholicum cum Hæretico est validum, sed illicitum.
2. Cur sint valida?
3. Demonstratur ea esse illicita.
4. Adeo, ut juxta aliquos repugnent juri naturali.

5. Matrimonia in Hollandia &c. contracta coram magistratu aliqui dicunt nulla.
6. Alii agnoscunt ut valida.
7. Opiniones Doctorum.
8. Decisio Summi Pontificis BENEDICTI XIV.

1. Matrimonium Catholicum cum hæretico est validum, sed illicitum.

Circa matrimonium Catholicum viri cum muliere hæretica, vel e contra mulieris catholice cum viro hæretico, omnes fere Theologi con- sentiunt, valida quidem esse, sed noxia & illicita: ita nempe sentiunt innumeri illi auctores, quos laudant Sanchez lib. 7. disp. 72. & Basilii Pontificis in Appendice c. 1. alique omnes, qui post horum tempora floruerunt. Et quidem hæc matrimonia valida esse demonstratur, quoniam nulla profus

lege decernitur nulla & irrita esse: non lege naturali, quoniam ut supra diximus, exemplisque veterum Patriarcharum, necnon celeberrimarum mulierum Monnica & Lata confirmavimus, disparitas cultus non fuit olim impedimentum conjugia dirimens: non divina lege, nam quod Apostolus Paulus, multorumque Patrum traditio reprobet hujusmodi matrimonia, illicita quidem & flagitiosa ea demonstrat, non autem nulla: non demum Eccle-

2.
Cur sint va-
lida.

hastico jure, cum cap. *Decrevit*, De hæreticis in VI. ubi agitur de non conficiendis mulierum dotibus propter maritorum hæresim, firma & valida supponantur. Cur vero Ecclesia patiatur hæc matrimonia subsistere, causas plures proferunt Scholastici, quas vide apud Sylvium in q. 59. Suppl. art. 1. & Eminentiss. Gotti q. 8. dub. item 8. Præcipuæ cause sunt, quod hæretici inter Christianos connumerentur, subijciantur jurisdictioni Ecclesiasticæ, atque ad fidem profitendam vi suscepti baptismatis teneantur. Adde quod matrimonium, de quo loquimur, Sacramentum sit, licet contrahentium sacralégio pollutum. Sed vide prælaudatos Theologos, quorum unus alterum diligenter exscripsit. Videtur his opponi canon 72. Trullanus: *Non licere virum orthodoxum cum muliere hæretica conjungi, neque vero orthodoxam cum viro hæretico copulari: sed si quid ejusmodi ab ullo ex omnibus factum apparuerit, irritas nuptias existimare, & nefarium conjugium.* At Sanchez respondet Trullanos canones nullius esse auctoritatis; Basilius vero inquit id quod præcis sæculis servabatur, permutatum fuisse contraria consuetudine, aut hæreticos eo in canone intelligi, qui nondum susceperunt baptismum. Verum Trullanus canon de separatione fidelis conjugis a viro hæretico accipiendus est, nisi cum illo habitare consentiat, nam sequitur, *Si fidei homini placeat cum infidele cohabitare, aut e contra, ne a se invicem separentur: ex divini enim Pauli sententia, sanctificatus est infidelis vir in muliere, & sanctificata est mulier infidelis in viro.* Immo ea verba, *ἀκυρον ἡγάσθη τὸν γάμον, καὶ τὸ ἄθεσμον διαλύσθαι συνοικέσιον*, quæ latinè reddita fuerunt, *irritas nuptias existimare, & nefarium conjugium dissolvere*, nil aliud sonant, quam, *inconveniens judicari conjugium, & vetandum rescindi contubernium.*

3.
Demon-
stratur ea
esse illicita.

Hujusmodi autem matrimonia esse illicita demonstratur primo, ex quo sacræ litteræ inibeant omnem cum hæreticis consuetudinem, ut constat ex Ep. ad Titum III. 10. & 11. Joannis 10. & expressius 2. ad Corinth. VI. 14. ubi ait Paulus, *Nolite jugum ducere cum infidelibus*; quæ verba, tametsi a multis explicantur de vinculo consuetudinis & amicitiae, a Hieronymo

tamen lib. 1. adversus Jovinianum, & epist. 91. ad Ageruchiam accipiuntur de matrimonio. Quod etiam Apostolus ait de virgine 1. ad Cor. VII. 40. *Cui vult nubat, tantum in Domino*, Theodoretus, Ambrosiaster, S. Thomas, alique interpretantur de viro tantum fidei; quamquam planior sit sensus, nubat quidem, sed juxta temperantiæ præcepta, nec a Christiana religione deficiens. Præterea matrimonia, de quibus loquimur, illicita esse demonstrant canones Conciliorum, LXVII. Laodiceni, unde depromptum est cap. *Non oportet*, XXVIII. q. 1. canon item XIV. Chalcedonenfis, XII. concilii Carthaginensis primi, XIV. Illiberitani, necnon epistola Stephani IV. ad Carolum regem Francorum, qui uxorem duxerat Bertam filiam Desiderii regis Langobardorum: de qua Epistola Baronius ad an. 770. num. 9. Accedit apertissima ratio, quæ petitur ex periculo subversionis, alteri conjugum, filiisque impendente: quam scite prælaudatus Basilius Poncius cap. 2. Appendicis urget confirmatque testimoniis Tertulliani lib. 2. ad Uxorem cap. 3. Ambrosii lib. 1. de Abraham cap. 9. & Chrysostomi hom. 48. in Genesim. Verum qui probe novit quanta sit vis necessitudinis, quid valeat usus individuus, & quot eximios viros deceperint mulierum illecebræ, alia non indiget probatione.

Ob memoratum subversionis periculum, quidam scripserunt matrimonia catholicorum cum hæreticis adeo esse illicita, ut jure naturali repugnare videantur, & nunquam permitti debeant; in quam sententiam abiit Juenin in Comment. dissert. X. q. 7. cap. 6. art. 3. Sed falsissima est hæc opinio, & penitus rejicienda. Nam invenimus matrimonia complura, non cum hæreticis tantum, verum etiam cum Ethnicis, non violato jure naturæ, perstitisse, complura etiam valuisse ad fidei incrementum, & conjugum sanctificationem. De Monnica, & de Lata dictum supra. Cæcilia item, & Lucia paganis viris nupservunt, Satorus Arianam feminam duxit, Crotildis sanctitate conspicua matrimonio juncta est Clodoveo ethnico, Ringundis Recaredo Ariano, Brunchildis eandem hæresim professæ Catholicæ

B b b

regi

R. P. Berti S. Theol. Tom. VIII.

regi Chilperico. Mitto exempla alia quamplurima. Præterea non semel Romani Pontifices in hujusmodi matrimoniis canonica lege prohibitis dispensarunt, præsertim Gregorius XIII. Urbanus VIII. & Clemens item VIII. atque ætate nostra cum femina Pisana, quæ nupsit hæretico Anglo, Benedictus XIII. Quod vero Jue- nin respondet hanc dispensandi præxim esse in Romana Curia valde recentem, Romanosque Pontifices secutos opinionem, quæ illis visa est probabilior, ex eodem auctore refellitur: superiori enim articulo recte scripserat matrimonia Christianorum cum infidelibus valida fuisse usque ad quintum sæculum, eodemque art. 3. concl. 2. statuerat nullum jus irritas fecisse nuptias Catholicorum cum hæreticis. Prohibentur ergo duntaxat jure Ecclesiastico, in quo dispensandi habet Romanus Pontifex plenissimam auctoritatem. Dismodo ergo causa hujusmodi dispensationis interfit, qualis esse potest spes conversionis conjugis infidelis, vel etiam si vir permittat uxorem filiosque vivere juxta ritum religionis Catholicæ, potest Pontifex legum Ecclesiasticarum prohibitionem relaxare: quamquam hac dispensatione adhuc posita, si revera adsit subversionis periculum, non liceat matrimonium illud contrahere, ut fuse explicat Poncius cap. 8. n. 6. eo quod quisque vitare teneatur periculum perditionis; de quo tamen Pontifices priusquam hujusmodi dispensationes concedant, diligentissime inquirunt. Ex his autem, quæ superiori capite diximus de clandestinis conjugis, evidentissimum est, hæc matrimonia nulla esse, si in Catholicorum regionibus ubi Tridentinum promulgatum est, *clandestine*, & absque forma ab eodem Concilio præscripta celebrentur.

¶ Quum autem quæstio de hæreticorum conjugis universim pertractata ad hunc modum se habeat; difficillima foret, & pene inextricabilis controversia de matrimoniis, quæ coram Magistratu, absente parochio, contrahuntur in Hollandia, Zelandia, Frisia, aliisque federatis Belgii provinciis, nisi maturo consilio, maximoque in Christianam rempublicam studio controversiam ipsam componere & definire curasset Pastor totius Ecclesiæ vigilantissimus, B.E.

NEDICTUS XIV. Theologi enim, qui ante hunc Pontificem Maximum eandem quæstionis partem attigerunt, toto inter se cælo discissi sunt. Et permulti quidem irrita matrimonia illa dixerunt, quod in iisdem provinciis Tridentini Concilii decretum promulgatum fuerit an. 1565. opera Margharitæ Parmensis, quæ tunc temporis pro Philippo II. Belgium regebat. Atque de hac promulgatione hæsitandum non esse scribunt Huygens, De-Cocq, Zypæus, Neusser, Reinssensuel, alique cum Historici, tum Theologi, quorum permultos laudat vol. 6. pag. 465. Aurelius noster Piette. Neque auctoritati decretorum concilii opponi potest inobedientia & pervercia impiorum hæreticorum: quippe, ut aiebat prope finem Commentarii in dist. 28. lib. IV. Sent. eruditissimus Estius, de prævaricatoribus, qui Ecclesiæ leges contemnunt, usurpare possumus illud Apocalypsis ultimo, *Qui in sordibus est, sordescat adhuc*. Atque hæc eadem verba pronuntiabant, cum primum hæretici jugum legitimi Regis excusserunt, Catholici animarum pastores, matrimonia ritu hæreticorum contracta, tanquam nulla, & tanquam fornicantium consuetudinem condemnantes. Bellarminus quoque doctrina æque ac purpure insignis, in litteris an. 1600. conscriptis ad Nuntium Apostolicum Episcopum Tricaricensem, nec non sacra Cardinalium Congregatio in datis anno 1605. ad Sasboldum Vicarium Apostolicum per Hollandiam, matrimonia illa coram hæretico Magistratu inita, esse prorsus nulla, evidentissime affirmaverunt. Nec deesse videtur aperta ratio; quum Ecclesia omnes baptismate regeneratos, etsi hæretici sint atque apostata, statutis suis decretisque constringat.

Theologi tamen alii bene multi, Alii agnoscunt hæc matrimonia scilicet ut va-
haud negantes istiusmodi matrimonia fuisse irrita initio revolutionum, quando Parochi adesse poterant; tradiderunt tunc rata extitisse, cum jugo religionis excusso, politici tantum, & hæretici Magistratus vigeret auctoritas. Hujus vero sententia præcipua momenta sunt, quod lex a Tridentino lata in provinciis, de quibus quæstio instituitur, servari non possit, immo & pernicio sit, cum hæretici, si noscerent matrimonia sua

Matrimonia in Hollandia &c. contracta coram Magistratu aliqui dicunt nulla.

Alii agnoscunt hæc matrimonia scilicet ut valida.

hæc haberi a Catholicis illegitima, non tantum quemlibet alium contrahendi modum, verum etiam quaecunque religionis exercitium ipsis Catholicis interdicerent. Accedit quod iidem hæretici, necnon Catholicorum plurimi, qui continere non possent, damnatis nuptiis in profundum turpissimarum libidinum pelagus immergerentur. Rursus si nulla ex catholicis feminis nuberet viro hæretico, intercluderetur hujus conversioni aditus: si nuberet autem, communionis & absolutionis foret incapax, nisi adulterina conjugia rescinderet. Præterea forma illa matrimonii ab hæreticis constituta nequaquam adversatur scopo Synodi Tridentinæ: cum enim & præmittantur denunciationes, & coram Magistratu maritalæ fœdus jungatur, jam nec mulier adultera pro legitima uxore, nec filius spurcius pro ingenito potest intrudi: quod utique movit Tridentinos Patres, ut matrimonia clandestina proscriberent. Tandem cum Romani Pontifices non ignoraverint decretum Tridentinæ Synodi in fœderatis Belgii provinciis a multis annis non observari, ac siluerint, & matrimonia illa celebrari passi sint; videtur ibidem eadem lex silentio, atque indulgentia legislatoris, necnon diuturna & contraria consuetudine vim suam amisisse.

7. *Opiniones Doctozum,* Dum ita hæc controversia penderet, probique theologi optarent, ut Ecclesia illi etiam malo, quod pervicacia hæreticorum invexerat, aut explicando definitionem Tridentini, aut novum condendo decretum occurreret; BENE-DICTUS XIV. divina providentia ad Petri solium evectus, causam hanc sedulo expendendam commisit doctissimis, ac præclarissimis viris, Guidobono Cavalchini tunc S. Cong. Concilii a secretis, Joachim Besozzi Monasterii Cisterciensium S. Crucis in Jerusalem Abbati, & S. Inq. G. Consultori, qui duo nunc Vaticana purpura fulgent, necnon Thomas Sergio Piorum Operariorum, itemque S. R. Inq. Consultori, viro optimo atque integerrimo, ac præterea duobus S. J. Theologis celeberrimis, Dominico Turani, & Aegidio Mariæ Giulii. Horum primus productis variis S. Congregationis Concilii decretis, & controversiæ statu accuratissime exposito, eam sententiam amplexus est, quod matrimonium Catholici cum hæretica, aut hæretici cum Catholica, coram politico Magistratu contractum, si Parochus vel Episcopus adesse non valeant, validum & ratum sit, modo etiam testes adhibe-

R. P. Berti Theol. Tom. VIII.

antur, idque ex decreto S. Cong. die 27. Martii an. 1632. Matrimonium pariter hæretici cum hæretica validum pronuntiavit, eo quod hi catholicum parochum non agnoscant, nec talis parochus possit eorum conjugii interesse, ac præterea pro illis Concilii decretum minime latum fuerit, producto altero ejusdem Congregationis decreto die 6. Martii an. 1694. At matrimonium duorum Catholicorum coram ministro hæretico Amstelodami celebratum, nullum ab eadem Congregatione die 1. Decembris anno 1696. declaratum fuit. Videtur quoque Cardinalis amplissimus in ea sententia, quod in tota Hollandia & Frisia decretum Concilii non fuerit sufficienter promulgatum, quum ab an. 1563. quo primum Romæ promulgatum est, usque ad an. 1572. quo fœderatæ Belgii provincie ab Hispaniarum Rege, & a fide Catholica defecerunt, seditionibus, gravissimisque bellis exarserint. Verum quid hac in re sit asserendum, facile ex dictis supra, atque ex postremo S. Congregationis decreto an. 1696. inferri potest. Joachim Cardinalis Besozzi matrimonia, de quibus agitur, valida pariter existimavit, quod fieri non possit, ut juxta Tridentini decreta contrahantur, addita tamen ea particula, *In ratione saltem contractus*: quæ recte ac sapienter fuit apposita ad evitandam quæstionem scholasticam de hujus sacramenti ministro. Valida itidem censuit Thomas Sergius, permotus maxime ratione petita ex vi obligandi legum humanarum, quæ pondus non habent, ubi inutiles, perniciose, & observatu moraliter impossibiles evaserunt: id, quod paullo supra tetigimus, & 1. 2. q. 96. art. 6. traditur a D. Thoma. Addit Sergius noluisse Concilium aliquid pro hæreticis definire; tum quia declaravit decreto suo neminem obstringi, nisi post illius promulgationem in parochiis, quibus, si proprie loqui velimus, carent hæretici; tum quia scopus Concilii fuit cavere, ne matrimonia in concubinitus evaderent, quod in fœderatis quoque provinciis publica matrimonii celebratione vitatur. At matrimonium inter partem Catholicam & hæreticam in Hollandia contractum Thomas Sergius nullum asseruit, quod pars Catholica sit ad contrahendum inepta, nisi servetur forma Tridentini, cui subjicitur: quod tamen asserit in eo casu, quo Parochus absque gravi detrimento valeat adesse, juxta prælaudatum Decretum S. Cong. die 27. Martii 1632. Aegidius Maria Giulii (nam Dominicus Turanus

Bbb 2

nil

nil attulit peculiare, vel hactenus non productum) pluribus præmissis, rationem illam amplectitur, quod Tridentinum decretum non obliget, nisi in parochiis fuerit ante triginta dies promulgatum, ut constat ex cap. i. sess. XXIV. de Reform. matr. Negat autem vir doctus decreti publicationem factam fuisse in Hollandiæ republica, quæ modo extat; cum novo regimine inducto, hæresi confirmata, dirutisque parœciis, ibi diversus omnino cœtus hominum coaluerit. Hinc ad concordiam revocare nititur diversa sacre Congregationis decreta, asserens ea, quæ nulla huiusmodi conjugia declarant, referenda esse ad ea tempora, quibus Belgium sub Catholico rege degebat, nec penitus prima Reipublicæ facies evanuerat; cetera, quæ eadem matrimonia probant, respicere tempora posteriora: cumque varia fuerit temporum, provinciarumque Belgii conditio, Clementem XI. Pontificem Maximum Nuncio Colonienſi significasse, nihil generatim & univèrſe de matrimoniis ab hæretico & Catholico coram Ministro hæretico in Provinciis Hollandiæ contractis adhuc statutum fuisse ab Ecclesia. Dum autem auctor iste valida ea matrimonia pronuntiat, agit & ipse de matrimonio in ratione contractus, quoniam de matrimonio considerato in ratione Sacramenti disputant in utramque partem Theologi.

Deciſio
Sutri Pon-
tificis BE-
NEDICTI
XIV.

Horum virorum perlectis consultationibus, atque ad examen revocatis aliorum Theologorum momentis, quorum speciem aliquam, fusiſſimamque exhibuimus, ac forte permultis aliis menti ejus omniſciæ obverſantibus, Beatiffimus Pontifex BENEDICTUS XIV. Constitutione, quæ incipit, *Matrimonia*, die 4. Novembris an. 1741. ad hunc modum graviffimam, difficiſſimamque controverſiam definivit. Primum, quod attinet ad matrimonia ab hæreticis inter ſe in locis fœderatorum Ordinum dominio ſubjectis celebrata, non ſervata forma per Tridentinum præſcripta, negotio mature perpenſo, omnibusque rationum momentis hinc inde ſedulo libratis, declaravit, ſtatuitque, *pro validis habenda eſſe, dummodo aliud non obſiterit canonicum impedimentum.* Adeoque ſi contingat utrumque conjugem ad Eccleſiæ Catholicæ ſinum ſe recipere, eodem, quo antea, conjugali vinculo ipſos omnino teneri, etiamſi mutuos conſenſus coram Parocho Catholico ab eis non renovetur; ſi autem unus tan-

tum ex conjugibus, ſive maſculus, ſive femina convertatur, *neutrum poſſe, quamdiu alter ſuperſtes erit, ad alias nuptias tranſire.* Quod vero ſpectat ad ea conjugia, quæ pariter in iſdem fœderatis Belgii provinciis abſque forma a Tridentino ſtatuta contrahuntur a Catholicis cum hæreticis, ſive Catholicus vir hæreticam feminam in matrimonio ducat, ſive catholica femina hæretico viro nubat; Sanctitas ſua Episcopos omnes, Vicarios Apoſtolicos, Parochos, Miſſionarios, & alios quoscunque Dei & Eccleſiæ fideles miniſtros in iſis partibus degentes ſerio graviterque hortatur & monet, *ut Catholicos utriusque ſexus ab huiusmodi nuptiis in propriarum animarum perniciem ineundis quantum poſſint abſterreant, eademque nuptias omni meliori modo intervertere, atque efficaciter impedire ſatagant.* At ſi forte aliquod hujus generis matrimonium, Tridentini forma non ſervata, ibidem contractum jam ſit, aut in poſterum (quod Deus avertat) contrahi contingat; *matrimonium huiusmodi alio non concurrente canonico impedimento, validum habendum eſſe, & neutrum ex conjugibus, donec alter eorum ſuper-vixerit, ullatenus poſſe ſub obtentu di-ctæ formæ non ſervatæ novum matrimonium inire.* Id vero debere ſibi potiſſimum in animum inducere conjugem catholicum, ſive virum, ſive feminam, ut pro graviffimo ſcelere, quod admittit, pœnitentiam agat, & veniam a Deo precetur, coneturque pro viribus alterum conjugem a vera fide errantem ad gremium Catholicæ Eccleſiæ pertrahere, ejusque animum lucrari, ſciens de cetero, ut mox dictum eſt, *ſe iſſius matrimonii vinculo perpetuo ligatum iri.* Idem ſancitum dictumque intelligendum eſt de ſimilibus matrimoniis extra fines domini- eorumdem fœderatorum Ordinum contractis ab iſis, qui additi ſunt legioni- bus, ſeu militariſus copiis, quæ ab iſſidem fœderatis Ordinibus mitti ſolent ad cuſtodiendas, muniendasque arces conterminas, vulgo dictas *di Barriera*, dummodo uterque conjux ad eaſdem copias, ſeu legiones pertineat. Et hæc declarationem complecti etiam civitatem Moſæ Trajeſtenſis, a Republica fœderatorum Ordinum, quamvis non jure domini, ſed tantum oppignorationis, ut ajunt, nomine poſſeſſam. Tandem nihil de novo Sanctitas ſua docendum vel declarandum duxit circa conjugia, quæ contrahuntur vel in regionibus Principum Catholicorum ab iſis, qui

qui in provinciis federatis domicilium habent, vel in federatis provinciis ab habentibus domicilium in regionibus Catholicorum Principum. Hac itaque

SS. D. N. BENEDICTI XIV. Constitutione nos tandem consecuti sumus quod diu complures Theologi, probique homines exoptaverant.

CAPUT IX.

De his, quæ præcedunt Matrimonii celebrationem, sponsalibus nimirum, atque denunciationibus.

SUMMARIUM.

1. Quid sint sponsalia, & quæ illorum requisita?
2. De Sponsalibus Minorum.
3. De Sponsalibus Adultorum.

4. Quando Dissolvantur sponsalia?
5. De denunciationibus.

1. Quid sint sponsalia, & quæ illorum requisita.

Quoniam agentes de Matrimoniali contractu fere omnia attingimus, quæ pertinent ad sponsalia, istud caput breviter expediemus. Sunt igitur sponsalia futurarum nuptiarum promissio, ut inquit cap. *Nostrates*, XXX. q. 1. Nicolaus I. Ad illa idcirco neque interior animi cogitatio, mentisque propositum, neque indeterminata ducendæ uxoris voluntas, neque unius duntaxat assensus sufficit; sed requiritur viri ac mulieris mutua promissio, aut verbis, aut æquivalentibus signis expressa. Eapropter Jure Ecclesiastico ad sponsalia septem annorum ætas requiritur, prout statuit Alexander III. capp. *Litteras*, & *Accessit*, De desponsat. impuberum. Si autem pro minoribus septennio parentes contrahant, sponsi usque ad legitimam ætatem expectare tenentur, & tunc initum contractum confirmare, aut rescindere; nisi ante annos pubertatis carnalis commixtio interfuerit, aut majores septennio facti mutua inter se voluntate consenserint. Vide cap. *A nobis*, De desponsat. impub. & cap. unicum in Sexto, eodem tit. Interveniens urgentissima tantum causa, sit in exemplo bonum pacis, & salus atque incolumitas Reipublicæ, fas est parentibus ante ætatem legibus constitutam celebrare natorum sponsalia, ex Nicolao Papa cap. *Ubi non est consensus*, titulo præcitato. Cum ad sponsalium validitatem necessarius sit contrahentium assensus, sequitur ea Hormisdæ verba, *Potest autem filium nondum adultum, voluntas cujus discerni non potest, pater cui vult matrimonio tradere, & postquam filius pervenerit ad perfectam ætatem, omnino debet*

hoc adimplere, quæ verba habentur cit. tit. cap. Tua nos, accipienda esse de solo debito honestatis, ut inquit Glossa, & colligitur ex Bonifacio VIII. cap. Si infantes, in VI. Enimvero pervenientibus filiis ad rationis usum, cessat in iis, quæ liberi arbitrii sunt, patria potestas, cujus intuitu,

Sponsalium quidem meorum pater meus curam subibit, hoc enim non est meum,

ajebat Hermio in *Andromacha* Euripidis.

II.

Dum vero adultus contrahit sponsalia, quod faciat æquum est parentibus annuentibus, oportet principio animadvertat, ut non luxurie causa, sed sola posteritatis dilectione quærat uxorem, prout inquit Tobias junior, cap. IX. 9. De uxoris eligendæ conditionibus meum non est pertractare. Norunt omnes adagium, *Si vis nubere, nube pari*. Inferior quippe uxor despicitur, & superior facile despicit. De tempore itidem nuptiarum non agam, siquidem & pervulgati sunt ii versus Hexiodi,

*Junge tibi uxorem, firmus dum adhuc vigor adsit,
Annos cum numeras ter denos, plusve, minusve,
Aptum est conjugium, decimo sed femina quarto
Anno pubescit, nubat mox inde sequenti.*

2. De sponsalibus Minorum.

3. De sponsalibus Adultorum.